

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

БОЙКО ЮЛІЯ СТЕПАНІВНА

УДК (378.03+613)(043.3)

**ФОРМУВАННЯ АКСІОЛОГІЧНИХ УСТАНОВОК ДО ЗДОРОВОГО
СПОСОБУ ЖИТТЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Умань – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Совгіра Світлана Василівна,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
завідувач кафедри хімії, екології
та методики їх навчання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Єжова Ольга Олександрівна,

Сумський державний університет,
професор кафедри фізіології та патофізіології
з курсом медичної біології;

кандидат педагогічних наук, доцент
Ващенко Олена Миколаївна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
педагогічний інститут,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
та методик викладання природничо-
математичних дисциплін.

Захист відбудеться «26» березня 2015 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 74.053.02 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини за адресою: 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2).

Автореферат розіслано «26» лютого 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. І. Ревнюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах сучасного етапу розвитку суспільства відбувається зміна системи цінностей і пріоритетів, обумовлена новими суспільними відносинами під впливом процесів демократизації і гуманізації у сфері освіти, культури і науки. Триває пошук шляхів і засобів, які створюють можливості для вільного розвитку духовних і фізичних якостей особистості.

Проблема збереження здоров'я студентської молоді стала не тільки медичною, а й педагогічною, тому що поряд з об'єктивними причинами зниження якості життя, погіршення екологічного стану необхідно виділити і педагогічні аспекти: недостатню поінформованість про вирішальну роль здорового способу життя людини у збереженні та зміцненні здоров'я, відсутність сформованості позитивного ставлення до здорового способу життя у значної частини молодих людей.

Одночасно проблеми якості життя і здоров'я населення, особливо молоді, стали предметом значної уваги багатьох учених, громадських діячів та політиків, що знайшло своє відображення у законодавчих документах, а саме: Національній програмі «Діти України», «Репродуктивне здоров'я», Міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації», Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації», Законі України «Про вищу освіту», Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року». У державних документах звертається увага на виховання свідомого ставлення молоді до свого здоров'я та здоров'я інших, формування основ і гігієнічних навичок здорового способу життя, необхідності збереження і зміцнення їхнього фізичного, психічного здоров'я, пропаганду здорового способу життя, що й визначає актуальність досліджуваної проблеми формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

Теоретико-методологічним засадам здорового способу життя приділяється надзвичайна увага. У своїх дослідженнях науковці розглядають загальнотеоретичні питання формування здорового способу життя (Г. Апанасенко, В. Бобрицька, Т. Бойченко, Е. Бондаревська, О. Вакуленко, В. Вернадський, М. Віленський, А. Здравомислов, Ю. Лісцин, В. Платонов, І. Смирнов, Л. Сущенко та ін.); методологічне підґрунтя формування здорового способу життя (Н. Агаджанян, Н. Амосов, В. Бальсевич, І. Брехман, Е. Булич, Е. Вайнер, Г. Зайцев, Е. Казін, В. Колбанов, С. Лапаєнко, Ю. Лісцин, Л. Лубишева, Л. Татарнікова, Б. Чумаков, А. Щедріна, В. Шкуркіна).

Науковці Р. Баєвський, Т. Бойченко, Г. Власюк, С. Закопайло, Д. Касенок, Т. Круцевич, С. Свириденко, О. Ващенко та ін. розглядають зміст, форми та методи виховання навичок здорового способу життя. Здоровий спосіб життя, як комплекс оздоровчих заходів, що забезпечують гармонійний розвиток і зміцнення здоров'я, вивчали Л. Антонова, І. Аносов, І. Брехман, Е. Булич, Е. Вайнер, С. Горчак, А. Леонтєв, Ю. Лісцин, Ю. Науменко, В. Різун, А. Севрук, Н. Смирнов, В. Серіков та ін.

Механізми управління процесами формування та реалізації заходів, технологій та методик формування здорового способу життя досліджували

І. Брехман, З. Васильєва, О. Глагошук, І. Гундаров, Г. Зайцев, В. Колбанов, Н. Куїнджі, А. Петровський, Л. Татарнікова, О. Язловецька, С. Совгіра та ін.

Серед науковців, які займаються питаннями формування ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя, слід відзначити дослідження І. Беха, Г. Ващенко, Д. Давиденко, А. Здравомислова, С. Лапаєнко, О. Леонтєвої, Б. Ломова, В. Мясищева, С. Омельченко, С. Рубінштейна, С. Свириденко, Т. Титаренко, Д. Узнадзе, О. Єжова та ін.

Аналіз виховної практики засвідчив, що у більшості навчальних закладів недостатньо застосовуються ефективні форми роботи з охорони здоров'я молодого покоління, мало використовується їх потенційні можливості для збереження і зміцнення здоров'я студентів, формування ціннісного ставлення до здоров'я та здорового способу життя. У педагогічній практиці процес збереження та зміцнення здоров'я студентів, формування цінності здорового способу життя та їхнього оздоровлення має фрагментарний, часто формальний характер, використовуються традиційні засоби виховання. Ціннісне ставлення до свого здоров'я, бажання і вміння піклуватися про нього у переважній частині молодого покоління є недостатньо сформованим.

З огляду на важливість порушеної проблеми, актуальним є впровадження в освітнє середовище вищого навчального закладу здоров'яформувальних і здоров'язберігальних методів, прийомів, технологій, метою яких є формування аксіологічних установок до здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я, оволодіння навичками ведення здорового способу життя.

Однак поза увагою дослідників залишилася проблема формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів, що підтверджується виявленими *суперечностями* між:

- потребою у формуванні здорового способу життя студентської молоді та недостатньою розробленістю теоретичних і практичних аспектів його здійснення в освітньому-виховному середовищі вищого навчального закладу;

- потенційними можливостями вищих навчальних закладів у формуванні установок до здорового способу життя та недостатнім їх використанням у процесі підготовки майбутнього фахівця;

- необхідністю формування уявлення про здоровий спосіб життя як соціально-культурну цінність та переважанням в освітньо-виховній практиці декларативності у його формуванні.

Отже, актуальність проблеми, викликана зазначеними вище суперечностями, нагальна потреба у формуванні аксіологічних установок до здорового способу життя майбутніх учителів у вищих навчальних закладах та недостатня її розробленість у теорії і виховній практиці зумовили вибір теми дослідження – **«Формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження є складовою комплексної теми кафедри валеології та фізичного виховання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Формування особистості вчителя як організатора та вихователя здорового способу життя» (номер державної реєстрації 0111U007529). Тему дисертаційної роботи

затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол №4 від 21.11.2011 р.), узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 5 від 29.05.2012 р.).

Мета дослідження – на основі теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми і вивчення виховної практики визначити та експериментально перевірити педагогічні умови формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

Гіпотеза дослідження. В основу роботи покладено припущення, що формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів буде здійснюватися ефективно за таких педагогічних умов: сприяння становленню і розвитку у студентів ціннісних орієнтацій на збереження і зміцнення здоров'я в умовах здоров'язберігального освітнього середовища ВНЗ; формування у студентів ціннісного ставлення до здоров'я на основі розробки педагогічної стратегії їхньої мотивації на здоровий спосіб життя; активізація свідомого оволодіння студентами досвідом здоров'язбереження.

Відповідно до мети й гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми у педагогічній теорії й освітньо-виховній практиці вищих навчальних закладів та уточнити сутність ключових понять дослідження.

2. Визначити компоненти аксіологічних установок до здорового способу життя, уточнити критерії, показники та рівні їх сформованості.

3. Розробити та апробувати модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

4. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – процес виховання здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

Для вирішення поставлених завдань і перевірки гіпотези використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів**:

теоретичні – аналіз філософської, психологічної, педагогічної та спеціальної літератури, що дало змогу з'ясувати стан дослідженості проблеми, розкрити сутнісні характеристики ключових понять; синтез, порівняння, систематизація й узагальнення теоретичних й емпіричних даних, за допомогою яких розроблено основні підходи до організації процесу формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів;

емпіричні – діагностичні (анкетування, інтерв'ювання, бесіди, опитування, педагогічне спостереження), за допомогою яких визначено рівні сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи), що забезпечив експериментальну

перевірку ефективності педагогічних умов формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів;

статистичні – кількісний та якісний аналіз одержаних результатів для забезпечення об'єктивності діагностики та їх достовірності.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота проводилася протягом 2011–2014 років в умовах освітньо-виховного середовища Рівненського державного гуманітарного університету, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Всього дослідженням було охоплено 717 осіб, із них у педагогічному експерименті взяли участь - 360 студентів та 47 викладачів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано педагогічні умови (сприяння становленню і розвитку у студентів ціннісних орієнтацій на збереження і зміцнення здоров'я в умовах здоров'язберігального освітнього середовища ВНЗ; формування у студентів ціннісного ставлення до здоров'я на основі розробки педагогічної стратегії їхньої мотивації на здоровий спосіб життя; активізація свідомого оволодіння студентами досвідом здоров'язбереження) та розроблено модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів, яка охоплює такі блоки: методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи та компоненти аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів, змістово-організаційний (зміст, форми, методи, прийоми, технології формування установок до здорового способу життя студентів), оцінно-результативний (рівні – високий, середній, низький) та результат (сформовані аксіологічні установки до здорового способу життя у студентів);

– *уточнено* сутність поняття «формування аксіологічних установок до здорового способу життя»; критерії (знання про здоров'я і здоровий спосіб життя, цінності здоров'я і здорового способу життя, аксіологічні установки на досягнення мети, ставлення до власного здоров'я, позитивні емоції, інтерес та потреби до здорового способу життя, вчинки та поведінка, що відповідають здоровому способу життя, дотримання вимог здорового способу життя у повсякденному житті), показники та рівні сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів;

– *подальшого розвитку* набули положення щодо використання можливостей навчально-виховного процесу та позааудиторної виховної діяльності у вищих навчальних закладах для формування у студентів аксіологічних установок до здорового способу життя.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні у виховний процес експериментальної здоров'язберігальної програми: «Формування аксіологічних установок до здорового способу життя», яка включає: оновлення змістового наповнення дисциплін «Фізична культура», «Екологія людини», «Безпека життєдіяльності», «Основи валеології», «Здоровий спосіб життя та профілактика ВІЛ/СНІДу», «Основи медичних знань», самостійної (індивідуальної) роботи; методики діагностування рівнів сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів, авторських

методичних рекомендацій «Пропагування здорового способу життя серед молоді». Матеріали дослідження можуть бути використані студентським самоврядуванням та кураторами академічних груп у виховній роботі зі студентами, методистами оздоровчих та реабілітаційних центрів, керівниками гуртків здоров'я, створених у вищих навчальних закладах. Результати та висновки дослідження можуть бути використані для розширення змісту навчально-методичних видань з формування здорового способу молоді.

Наукові положення та результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 179 від 02.12.2014 р.), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 1066 від 02.12.2014 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03 – 31/ 02/3823 від 03.12.2014 р.)

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Природничі науки в системі освіти» (Умань, 2013); «Фундаментальні та прикладні дослідження в географічній, екологічній та хімічній освіті» (Умань, 2013); «Основні напрямки підготовки сучасного вчителя: глобалізація, інтеграція» (Умань, 2014); *всеукраїнських* – «Екологічний шлях у майбутнє» (Умань, 2013); «Професійна педагогічна позиція – ефективна умова формування культури здорового способу життя в освітньому просторі» (Умань, 2012); «Педагогічна освіта і наука: традиції, реалії, перспективи» (Умань, 2014); «Підготовка компетентного фахівця в умовах глобалізаційних процесів» (Умань, 2014); «Наукові записки міжнародного гуманітарного університету» (Одеса, 2014).

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри валеології та фізичного виховання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, 2011 – 2014).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 публікаціях, із них 11 одноосібних, 7 відображають основні наукові результати, 4 – апробаційного характеру, 3 – додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (415 найменувань, зокрема 4 іноземною мовою), 11 додатків на 35 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 268 сторінки, основного тексту – 189 сторінок. Робота містить 13 таблиць, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу і методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, відображено відомості щодо апробації і впровадження результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «*Теоретичні основи формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів*» – охарактеризовано ступінь наукової розробленості проблеми; уточнено сутність основних понять дослідження; визначено структурні компоненти

аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів, критерії, показники та рівні їх сформованості.

Встановлено, що у вітчизняній педагогічній та психологічній науках приділяють велику увагу проблемі формування здорового способу життя молоді, адже невідповідність між сучасними вимогами, що висувуються суспільством до стану здоров'я молоді, і фактично сформованою системою педагогічного керівництва процесом формування, зміцнення і збереження здоров'я учасників освітнього процесу є актуальною проблемою національної освіти. Концептуальні засади сприяння зміцненню здоров'я викладені у таких документах: Оттавська Хартія, Бангкокська Хартія, Всесвітня декларація з охорони здоров'я «Здоров'я для всіх у XXI столітті». У цих документах зазначається, що володіння найвищим рівнем здоров'я, якого можна досягти, є одним з основних прав кожної людини.

Аналіз наукових праць (О. Вакуленка, О. Жабокрицької, С. Кондратюка, В. Горащука, В. Григоренка, С. Омельченка та ін.) засвідчує, що проблема формування здорового способу життя є багатоаспектною і пов'язана з комплексом питань: гармонійного фізичного, психічного, культурного, духовного розвитку особистості; дотримання оптимальних для здоров'я режимів дня, навчання та відпочинку, харчування, особистої гігієни, рухової активності, загартування, подолання шкідливих звичок.

Проблему формування ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя досліджують сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці: І. Бех, Д. Давиденко, С. Лапаєнко, Б. Ломов, В. Мясичев, С. Омельченко, С. Рубінштейн, Т. Титаренко та ін. Визначено, що існує тісний зв'язок формування ціннісних орієнтацій через систему установок, психофізіологічні механізми якого відображено у дослідженнях психологів: А. Здравомислова, О. Леонтьєва, В. Мясичева, С. Рубінштейна, Д. Узнадзе, В. Ядова.

Як показує проведене нами теоретичне вивчення проблеми, загальна тенденція використання аксіологічного підходу до формування здорового способу життя зумовлене психологічним аспектом, а педагогічний аспект означеної проблеми потребує вивчення. Отже, можна стверджувати, що формування здорового способу життя студентської молоді, її установок, потреб, ставлень є актуальним завданням вищої школи.

На основі проведеного аналізу уточнено зміст поняття «формування аксіологічних установок до здорового способу життя», характеристика сутності якого здійснювалася у процесі аналізу наукових понять «здоров'я», «спосіб життя», «здоровий спосіб життя», «аксіологічні установки до здорового способу життя».

Під *здоровим способом життя* розуміємо динамічне буття особистості, яке відображає позитивне ставлення до здоров'я як цінності (у тому числі професійної), спрямоване на самозбереження і самореалізацію в різних сферах життя (праці, відпочинку, побуту), яке сприяє підвищенню творчої активності для виконання своїх функцій: навчання, виховання, розвитку необхідних властивостей і якостей особистості.

Здоровий спосіб життя студентів визначаємо як сукупність ціннісних орієнтацій та установок, звичок, режиму і темпу життя, спрямованих на збереження, зміцнення, формування, відтворення здоров'я у процесі навчання,

виховання, спілкування, праці, відпочинку та у процесі майбутньої професійної діяльності.

Аналіз праць науковців дозволив уточнити категорію *«аксіологічні установки до здорового способу життя»* під якою розуміємо інтегральну якість особистості, що відображає спосіб її життя відповідно до отриманих знань, потреб, прагнень до позитивної валеологічної активності; усвідомлене ставлення до здоров'я; сформованістю умінь і навичок збереження і зміцнення здоров'я, що проявляються в тривалих позитивних змінах її поведінки.

Поняття *«формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів»* трактуємо як багатогранний, суперечливий і цілісний процес, обумовлений сукупністю умов і факторів, які складають причину і рушійну силу його становлення та цілеспрямованого накопичення студентами знань про здоровий спосіб життя, умінь і навичок його дотримання, досвіду відповідального ставлення до власного життя і здоров'я, що є необхідним для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Нами виокремлено структурні компоненти аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів: *когнітивно-цільовий*, що охоплює сформованість певної системи знань про структуру, сутність та зміст здорового способу життя, усвідомлення здоров'я як цінності, знання основних чинників, які негативно впливають на здоров'я; *мотиваційно-ціннісний*, що визначає рівень усвідомлення студентом соціальної, особистісної значущості збереження та зміцнення здоров'я, сформованість системи ціннісного ставлення до здорового способу життя, зрілість та ієрархію мотивів особистості у здоровому способі життя; *регулятивно-діяльнісний*, який розкриває ступінь оволодіння практичними вміннями, навичками, способами формування здорового способу життя та реалізацію його принципів у різних умовах життєдіяльності.

Критерієм сформованості *когнітивно-цільового компонента* нами визначено знання про здоровий спосіб життя та цінності здоров'я. Показниками сформованості цього критерію є якість системи знань, що включає знання про сутність і значущість здоров'я; знання основних засад та цінностей здорового способу життя; засоби й методи його досягнення й зміцнення; знання про принципи здорового способу життя, правила його побудови й ведення тощо.

Критерієм сформованості *мотиваційно-ціннісного компонента* визначаємо ставлення до власного здоров'я та позитивні емоції, з такими показниками: здатність орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема на цінності здорового способу життя; морально-етична та естетична мотивація дотримання правил здорового способу життя; здатність планувати, організовувати і проводити заходи, з метою формування здорового способу життя; прагнення аналізувати результати оздоровчих занять; коректувати свою оздоровчу діяльність тощо.

Критерієм сформованості *регулятивно-діяльнісного компонента* є вчинки та поведінка, що відображають здоровий спосіб життя. Показниками його сформованості є система взаємозалежних дій, здійснюваних особистістю з метою реалізації функцій формування, збереження й зміцнення індивідуального здоров'я, які потребують особливих відносин у взаємодії із зовнішнім середовищем; спрямованість діяльності на здоров'зберігальний спосіб життя, з метою оволодіння

уміннями і навичками зміцнення здоров'я, активне освоєння засобами і методами ведення здорового способу життя; уміння будувати індивідуальну програму формування, збереження і зміцнення здоров'я тощо.

За визначеними критеріями та показниками схарактеризовано рівні сформованості у студентів аксіологічних установок до здорового способу життя: високий, середній, низький.

У другому розділі – *«Діагностика процесу формування установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів»* – здійснено аналіз стану формування установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів та представлено результати рівнів сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

У результаті аналізу Державного стандарту вищої освіти, навчальних програм із курсів «Фізична культура», «Екологія людини», «Основи валеологія», «Безпека життєдіяльності», «Основи медичних знань», «Здоровий спосіб життя та профілактика ВІЛ/СНІДу» для вищих навчальних закладів та навчально-методичних комплексів, встановлено, що їх зміст недостатньо зорієнтований на формування ціннісних установок до здорового способу життя, виявлено також потенційні можливості дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної, природничо-наукової, професійної та практичної підготовки у формуванні ціннісних установок до здорового способу життя.

Здійснено аналіз стану формування установок до здорового способу життя у студентів на основі їхнього опитування. Виявлено, що ціннісні орієнтації, пов'язані зі здоров'ям і веденням здорового способу життя, поки ще не займають належного місця у системі цінностей студента. Визначено такі причини такого становища:

- наявні знання про здоровий спосіб життя не мають необхідного фундаментального характеру для використання їх у повсякденному житті;

- у мотиваційних установках до здорового способу життя прослідковуються суперечності, які пояснюються недоліком знань про формування та збереження здоров'я;

- у студентів спостерігається пасивність до проведення самостійних занять спортом, що пояснюється багатьма факторами: незнання оздоровчого впливу фізичних вправ на організм людини, нерозуміння ролі збалансованого харчування у процесі занять фізичними вправами. Також встановлено, що причиною наявності шкідливих звичок у студентів є стреси, викликані перевантаженістю навчальних програм, невпорядкованістю побуту й дозвілля, відсутністю оптимальних механізмів релаксації, украй необхідних при такій інтенсивній роботі, як засвоєння сучасних навчальних програм.

Під час констатувального експерименту, який здійснювався в умовах навчально-виховного середовища Рівненського державного гуманітарного університету, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, до дослідження було залучено 360 студентів із контрольної та експериментальної груп та 47 викладачів.

Для визначення вихідного рівня сформованості аксіологічних установок до

здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів були використані такі діагностичні методи: тест М. Рокича «Ціннісні орієнтації», методика діагностики соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-потребовій сфері О. Потьомкіної, тест цінності Шварца, тест С. Будасси, методика «Недописаний вислів»; студентам був запропонований твір на тему: «Мое ставлення до здорового способу життя»; анкети: «Чи вмієте Ви вести здоровий спосіб життя?», «Чи Здорові ви фізично?», «Чи Правильно ви харчуєтеся?» й анкети для вивчення ставлення до шкідливих звичок.

Констатувальний експеримент показав низький рівень сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя студентів. В експериментальній групі низький рівень сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя виявлено у 87,6 % студентів, у контрольній – 88,9 %.

Низький рівень когнітивно-цільового компоненту аксіологічних установок до здорового способу життя пояснюється поверхневими знаннями студентів про здоров'я та здоровий спосіб життя, незначними інтеграційними зв'язками між дисциплінами валеологічного спрямування та відсутністю самостійної роботи студентів, щодо зміцнення здоров'я. Низький показник мотиваційно-ціннісного компонента у студентів викликаний несформованістю потреби до здорового способу життя та збереження здоров'я, невмінням виокремлювати відповідні ціннісні орієнтації та ставлення. Несформованість регулятивно-діяльнісного компонента пояснюється відсутністю або епізодичністю проведення позааудиторних виховних заходів, спрямованих на формування ціннісних установок до здорового способу життя у студентів та відсутністю організаційно-педагогічних аспектів дотримання здорового способу життя у вищому навчальному закладі.

Дані констатувального експерименту підтвердили необхідність обґрунтування педагогічних умов формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

У третьому розділі – **«Обґрунтування педагогічних умов формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів та їх експериментальна перевірка»** – обґрунтовано педагогічні умови та модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів; розкрито зміст і методику формувального етапу експерименту; наведено результати дослідно-експериментальної роботи.

Створено та теоретично обґрунтовано модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів ВНЗ (рис. 1), яка включає такі блоки: методологічно-цільовий, змістово-організаційний та оцінно-результативний.

Методологічно-цільовий блок включає мету, підходи, принципи та компоненти аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів. До змістово-організаційного блоку моделі входять: етапи, зміст, форми, методи, прийоми, технології формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів. Оцінно-результативний блок містить: рівні (високий, середній, низький) та результат – сформованість аксіологічних установок до здорового способу життя у майбутніх фахівців.

На основі теоретичного аналізу наукових праць Л. Антонова, В. Бабаліч, О. Баклицької, В. Бальсевича, В. Боборицької, В. Буторіна, О. Безпалько, Л. Овчиннікової, М. Шуайбової, Н. Швець та узагальнення результатів констатувального етапу експерименту обґрунтовано такі педагогічні умови формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів: сприяння становленню і розвитку у студентів ціннісних орієнтацій на збереження і зміцнення здоров'я в умовах здоров'язберігального освітнього середовища ВНЗ; формування у студентів ціннісного ставлення до здоров'я на основі розробки педагогічної стратегії їхньої мотивації на здоровий спосіб життя; активізація свідомого оволодіння студентами досвідом здоров'язбереження.

Перша педагогічна умова – *сприяння становленню і розвитку у студентів ціннісних орієнтацій на збереження і зміцнення здоров'я в умовах здоров'язберігального освітнього середовища ВНЗ* – орієнтована на активізацію ресурсів навчально-виховного середовища, яке спрямоване на формування установок до здорового способу життя у студентів. З цією метою проводилися олімпіади, науково-практичні конференції, спортивні змагання, туристичні походи організована робота проблемних груп.

Друга педагогічна умова – *формування у студентів ціннісного ставлення до здоров'я на основі розробки педагогічної стратегії їхньої мотивації на здоровий спосіб життя* – передбачає підбір методів, прийомів, засобів та технологій інформаційного, ціннісного і креативно-діяльнісного характеру. Визначено, що найпопулярнішими формами роботи щодо формування здорового способу життя в молодіжному середовищі є молодіжні лекторські групи (робота за методикою «рівний-рівному», що покращує сприйняття інформації у молодіжному середовищі), спікерські бюро (профілактична діяльність серед молоді), інтерактивні ігрові форми (ігрова програма, інтерактивна акція, ток-шоу, гра станціями тощо), інтелектуально-пізнавальні форми (варіанти телевізійних програм: «Що? Де? Коли?», «Слабка ланка» тощо), художньо-прикладні форми (конкурси малюнка, виставки квітів, захист технічних проектів тощо).

Третя педагогічна умова – *активізація свідомого оволодіння студентами досвідом здоров'язбереження* – є логічним продовження перших двох і передбачає збагачення у студентів досвіду здоров'язберігальної діяльності, вибір відповідних педагогічних дій, способів організації діяльності студента. Збагачення досвіду здорового способу життя студента розуміється нами як сукупність педагогічних дій, спрямованих на оволодіння навичками дотримання здорового способу життя і включення їх у свій спосіб життя і забезпечувалася проведенням загальнокультурних заходів, логіко-змістовних, ігрових, навчальних тренінгів, створенням практико-імітаційних та ціннісно-пізнавальних ситуацій.

Дослідницько-експериментальна робота з реалізації та перевірки ефективності педагогічних умов проводилась упродовж 2011–2014 років у чотири етапи: організаційно-інформаційний, оцінювально-діагностичний, діяльнісно-практичний, результативний.

Під час здійснення *організаційно-інформаційного етапу* респонденти

забезпечувалися інформацією, необхідною для формування системи знань про здоровий спосіб життя людей різної вікової категорії, умінь і навичок ціннісно-орієнтованої діяльності студентів у напрямку збереження здоров'я й дотримання здорового способу життя, шляхом впровадження експериментальної здоров'язберігальної програми «Формування здорового способу життя», яка передбачає вдосконалення змістового наповнення дисциплін: «Фізична культура», «Екологія людини», «Безпека життєдіяльності», «Основи валеології», «Здоровий спосіб життя та профілактика ВІЛ/СНІДу», «Основи медичних знань», - та самостійної роботи студентів.

На цьому етапі також проводився спецсеминар із формування ціннісного ставлення до здорового способу життя під час вивчення дисципліни «Основи здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу». При цьому використовувалися форми і методи, які забезпечили суб'єкт-суб'єктний характер взаємодії педагога і студента: проблемні лекції, лекції-бесіди, лекції з елементами практичних занять, лекції-презентації, студенти здійснювали підготовку доповідей, коротких повідомлень, використання яких дозволяє враховувати такі базові характеристики, як здатність до пізнання і самопізнання, потреби вищого рівня, домінуючі цінності. В ході організаційно-інформаційного етапу була розроблена і апробована система науково-обґрунтованих завдань, ділових ігор, тренінгів з метою формування аксіологічних установок до здорового способу життя, інструктажів для самостереження й самоконтролю студентів за своїм режимом дня, раціоном харчування, руховою активністю.

На другому – *оцінювально-діагностичному етапі* – виявлено рівні сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів та усвідомлення особистісної і суспільної значимості цінності здорового способу життя. З цією метою застосовувалися частково-пошукові завдання ціннісного характеру, орієнтовані на програмний матеріал навчальних дисциплін «Фізична культура», «Основи валеології», «Основи медичних знань», «Безпека життєдіяльності», «Екологія людини»: У контексті даної проблеми розглядалися окремі аспекти: «Що є здоровий і нездоровий спосіб життя?», «Чи можуть існувати люди без ведення здорового способу життя?» Особливе місце на оцінювально-діагностичному етапі відводилося виконанню практичних завдань та обговоренню отриманих результатів.

Третій, *діяльнісно-практичний етап*, передбачав застосування набутих знань, навичок, ціннісних орієнтації та здоров'язберігальних установок у практичній діяльності, яка згодом трансформується у здоровий спосіб життя. Основною організаційною формою роботи для відпрацювання умінь і навичок була обрана тренінгова група, метод навчання – тренінг. Проведено тренінги «Здоров'я – у твоїх руках», «Створи власний проект», «Я обираю здоров'я». Розв'язанню завдань цього етапу сприяло використання евристичної і узагальнювальної бесіди, проблемного викладу матеріалу, імітації життєвих ситуацій.

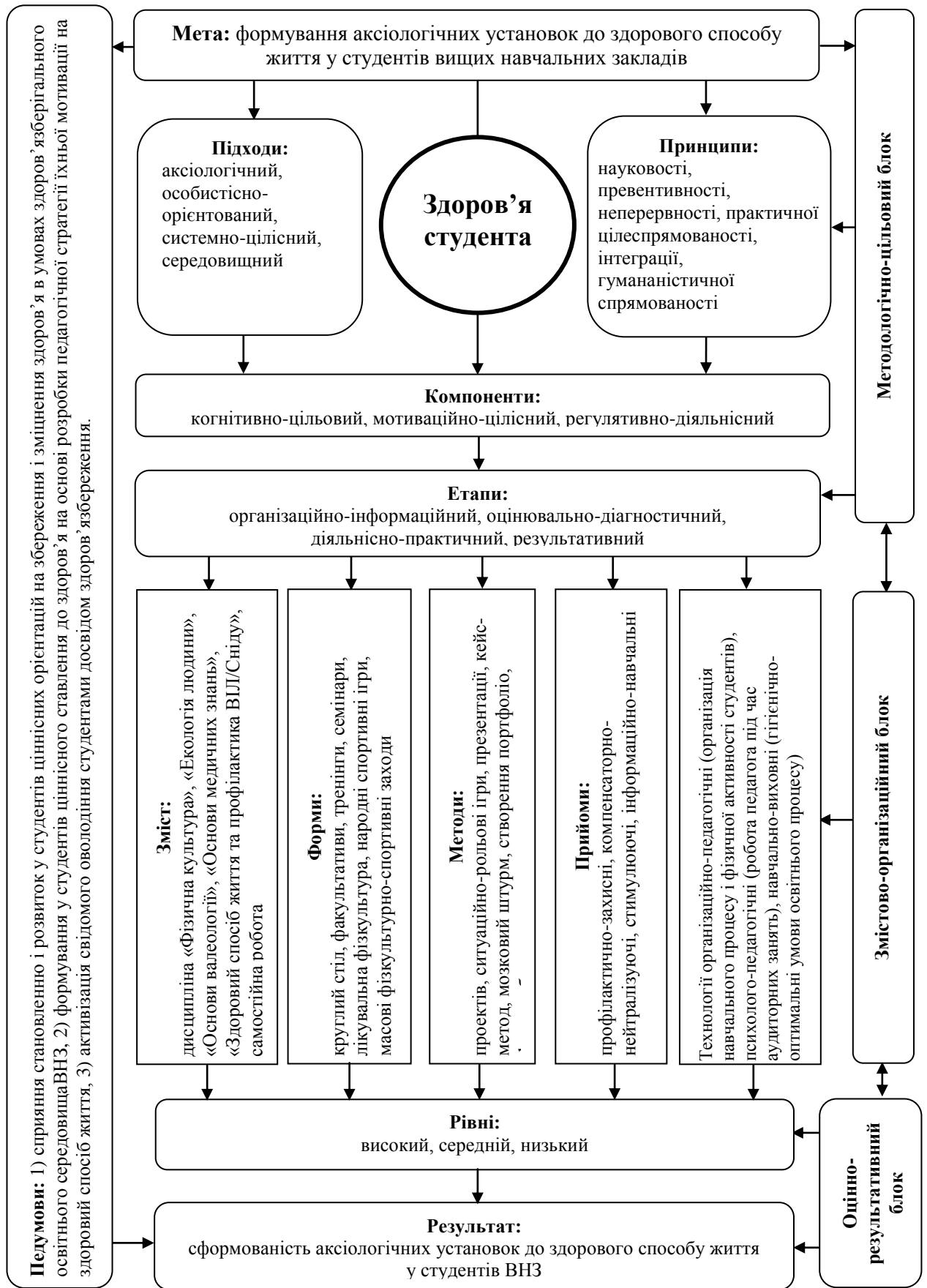

Рис.1 Модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів ВНЗ.

На *результативному етапі* визначався рівень сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів та ефективність виокремлених педагогічних умов. Критеріями ефективності формульованого етапу експерименту визначено зміни таких характеристик: рівень знань про здоров'я, здоровий спосіб життя, цінності здоров'я; усвідомлене ставлення до здоров'я, місце здоров'я та здорового способу життя у системі цінностей молодого людини; умотивована активність, спрямована на зміцнення та збереження здоров'я, зацікавлена участь студентів у різноманітній здоров'язберігаючій діяльності; оволодіння досвідом здоров'язберігальної та коригування способу життя.

Динаміку сформованості у студентів експериментальних і контрольних груп аксіологічних установок до здорового способу життя представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів за результатами констатувального та формульованого етапів експерименту (у %)

Рівні	Експериментальна група		Динаміка	Контрольна група		Динаміка
	на початку експер.	на кінець експер.		на початку експер.	на кінець експер.	
	%	%		%	%	
Високий	-	41,1	+41,1	-	14,8	+14,8
Середній	12,4	42,6	+30,2	11,1	49,7	+38,6
Низький	87,6	16,3	-71,3	88,9	35,5	-53,4

Кількість студентів експериментальної групи з високим рівнем сформованості аксіологічних установок збільшилася на 41,1 %, у контрольній групі цей показник збільшився на 14,8 %.

Кількість студентів експериментальної групи із середнім рівнем сформованості означеної якості збільшилася на 29,8 %, у контрольній групі аналогічний показник збільшився на 38,6 %.

Установлено, що кількість студентів експериментальної групи з низьким рівнем сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя зменшилася на 71,3 %, у той час як у контрольній групі кількість студентів із низьким рівнем зменшилася на 53,4%. Позитивна динаміка на низькому рівні в експериментальній групі перевершує на 17,9 % зміни у контрольній групі.

Ми можемо констатувати, що показники зрушень за результатами формульованого експерименту в експериментальній групі більш значні в порівнянні з контрольною.

Для перевірки вірогідності одержаних результатів використовувався критерій К. Пірсона. Аналіз результатів засвідчив, що проведена дослідно-експериментальна

перевірка ефективності педагогічних умов формування аксіологічних установок до здорового способу життя забезпечила позитивну динаміку показників досліджуваного феномену.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення проблеми формування здорового способу життя і запропоновано новий підхід до вирішення важливого й актуального завдання, що полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів.

1. Проаналізовано ступінь розробленості досліджуваної проблеми у науковій літературі та освітньо-виховній практиці, що дозволяє стверджувати: вітчизняні і зарубіжні дослідники заклали методологічне підґрунтя та розкрили загальнотеоретичні питання формування здорового способу життя, висвітлили зміст, форми, методи виховання навичок здорового способу життя, запропонували комплекс оздоровчих заходів, що забезпечують гармонійний розвиток і зміцнення здоров'я, механізми управління процесом формування здорового способу життя.

Встановлено, що більшість досліджень акцентують на необхідності формування здорового способу життя з метою виховання цільової установки на раціоналізацію фізичних кондицій, рухових умінь і навичок, що в цілому продуктивно втілюється на факультетах фізичного виховання педагогічних вищих навчальних закладів. Однак поза увагою дослідників залишилася проблема формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів інших спеціальностей.

Уточнено поняття «формування аксіологічних установок до здорового способу життя», характеристика сутності якого здійснювалася на основі аналізу дотичних понять: «здоров'я», «спосіб життя», «здоровий спосіб життя», «аксіологічні установки до здорового способу життя».

Встановлено, що формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів – це багатогранний, суперечливий і цілісний процес, обумовлений сукупністю умов і факторів, які складають причину і рушійну силу його становлення і розвитку, є результатом цілеспрямованого оволодіння студентами знаннями про здоровий спосіб життя, уміннями і навичками його дотримання, набуття досвіду відповідального ставлення до власного життя і здоров'я, що є необхідним для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності.

2. Визначено компоненти аксіологічних установок до здорового способу життя та уточнено критерії й показники їх сформованості: когнітивно-цільовий (знання про здоров'я, здоровий спосіб життя, цінності здоров'я, аксіологічні установки на досягнення мети), мотиваційно-ціннісний (ставлення до власного здоров'я, позитивні емоції, інтерес та потреби до здорового способу життя), регулятивно-діяльнісний (вчинки та поведінка, що сприяють здоровому способу життя, дотримання вимог здорового способу життя у повсякденному житті).

На основі визначених критеріїв та показників схарактеризовано рівні сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя: високий, середній та низький. Виявлено, що більшість студентів мають низький (87,6 % у ЕГ

та 88,9 у КГ) рівень сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя.

3. Розроблено та апробовано модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів, з такими блоками та їх складниками: методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи та компоненти аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів), змістово-організаційний (зміст, форми, методи, прийоми, технології формування установок до здорового способу життя студентів), оцінно-результативний (рівні (високий, середній, низький) та результат (сформовані аксіологічні установки до здорового способу життя у студентів).

Виховна цінність моделі полягає в тому, що під час її реалізації (у навчальний, позаурочний, вільний, канікулярний час) створюються умови для зміцнення, збереження та відновлення здоров'я, з урахуванням запитів студентів, потреб, можливостей самореалізації, продуктивного спілкування та самодіяльності в різноманітних формах, що включають працю, пізнання, культуру, гру й інші сфери.

Результати дослідження засвідчили динамічні позитивні зміни показників сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя, які відбулися у студентів експериментальних груп під впливом обґрунтованих педагогічних умов та визначили доцільність змодельованого процесу формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів ВНЗ.

4. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів: сприяння становленню і розвитку у студентів ціннісних орієнтацій на збереження і зміцнення здоров'я в умовах здоров'язберігального освітнього середовища ВНЗ; формування у студентів ціннісного ставлення до здоров'я на основі розробки педагогічної стратегії їхньої мотивації на здоровий спосіб життя; активізація свідомого оволодіння студентами досвідом здоров'язбереження. Реалізація педагогічних умов здійснювалася у чотири етапи (організаційно-інформаційний, оцінювально-діагностичний, діяльнісно-практичний, результативний), кожен з яких характеризувався логічною завершеністю, чіткими цільовими установками, предметним змістом, конкретним організаційно-методичним забезпеченням і системою контрольних-оцінних процедур, що забезпечили логіку розвитку від ситуативних проявів на початковому етапі до становлення і закріплення на подальшому етапі і до сталого функціонування на заключному етапі. Кожен етап процесу формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів відрізнявся метою, відповідними методами та прийомами реалізації.

Ефективність реалізації педагогічних умов визначалася на підставі аналізу виконання завдань після формувального етапу експерименту, результати якого засвідчили збільшення кількості студентів із високим рівнем сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя в експериментальній групі, в той час, як у контрольній групі суттєвої різниці в показниках рівнів не зафіксовано. Хоча констатовано суттєве зменшення кількості студентів із низьким рівнем сформованості аксіологічних установок до здорового способу життя як в

експериментальній, так і в контрольній групі – відповідно на 71,3 % та 53,4 %.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів цієї багатогранної проблеми. *Подальші наукові пошуки* можуть бути спрямовані на дослідження проблеми адаптації розробленої моделі відповідно до специфіки інших напрямів підготовки фахівців з метою формування аксіологічних установок до здорового способу життя. З урахуванням актуальності досліджуваної теми, *рекомендовано*: запровадити в навчально-виховний процес лекції, семінари і практичні заняття, орієнтовані на оволодіння необхідними знаннями, вміннями і навичками для реалізації процесу формування аксіологічних установок до здорового способу життя студентської молоді.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Бойко Ю. С. Здоровий спосіб життя в контексті формування аксіологічних установок / Ю. С. Бойко // Зб. наук. пр. Уманського держ. ун-ту ім. П. Тичини / гол. ред. М.Т. Мартинюк. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. – Ч. 4 – С. 42–50.

2. Бойко Ю. С. Аналіз сутнісних характеристик понять «ціннісна орієнтація», та «ціннісне ставлення» з позиції проблеми формування аксіологічних установок до здорового способу життя / Ю. С. Бойко // Зб. наук. пр. Уманського держ. ун-ту ім. П. Тичини / гол. ред. М.Т. Мартинюк. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. – Ч. 1 – С. 18–28.

3. Бойко Ю. С. Сутнісні характеристики формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентської молоді / Ю. С. Бойко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / ред. кол.: Побірченко Н.С.(гол. ред.) та ін. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – Вип. 10, ч. 1 – С. 16–24.

4. Бойко Ю. С. Сутність понятійно-термінологічного апарату дослідження проблеми формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентської молоді / Ю. С. Бойко // Вісник Черкаського університету. Сер. «Педагогічні науки». – Черкаси : ЧНУ, 2014. – Вип. 321 – С. 73–78.

5. Бойко Ю. С. Науковий аналіз категорій «здоров'я» та «здоровий спосіб життя» з позиції педагогічної аксіології / Ю. С. Бойко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / ред. кол.: Побірченко Н.С.(гол. ред.) та ін. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – Вип. 50, ч. 1 – С. 63–72.

6. Бойко Ю. С. Шляхи формування ціннісного ставлення до здоров'я та здорового способу життя у студентської молоді / Ю. С. Бойко // Зб. наук. пр. Уманського держ. ун-ту ім. П. Тичини / гол. ред. М.Т. Мартинюк. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – Ч. 3 – С. 50–57.

7. Бойко Ю. С. Формирование культуры здорового образа жизни студентов высших учебных заведений / Ю. С. Бойко, Л.С.Соколенко // British Journal of Science, Education and Culture. Volume III «London Univesity Press». – London, 2014. – N .1. (5) (January-June) – S. 152–157.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Бойко Ю. С. Формування ціннісного відношення до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів – важлива проблема сучасності / Ю. С. Бойко // Екологічний шлях у майбутнє : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – К.: Наук. світ, 2012. – С. 10–12.

9 Бойко Ю. С. Формування ціннісного ставлення до здорового способу життя у студентів ВНЗ / Ю. С. Бойко // Професійна педагогічна позиція – ефективна умова формування культури здорового способу життя в освітньому просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. – С. 240–244.

10. Бойко Ю. С. Аксіологічний аспект формування здорового способу життя студентської молоді / Ю. С. Бойко, Л.С.Соколенко // Фундаментальні та прикладні дослідження в географічній, екологічній та хімічній освіті : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. – С. 9–12.

11. Бойко Ю. С. Проблема формування ціннісного ставлення до здорового способу життя у студентів – майбутніх учителів / Ю. С. Бойко, Л.С.Соколенко // Наукові записки міжнародного гуманітарного університету : матеріали щорічної звітної конф. – Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2014. – Вип. 21, ч. II. – С. 379–383.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

12. Бойко Ю. С. Формування ціннісних установок до здоров'я та здорового способу життя у студентської молоді / Ю. С. Бойко // Наукові записки екологічної лабораторії УДПУ / ред. кол.: В. М. Бровдій, Г. І. Денисик, І. М. Кобаса та ін. – К.: Наук. світ, 2012. – Вип. 15. – С. 107–110.

13. Бойко Ю. С. Активізація діяльності студентів у напрямі формування досвіду здоров'язбереження / Ю. С. Бойко // Наукові записки екологічної лабораторії УДПУ / ред. кол.: О. В. Браславська, Г. І. Денисик, І. М. Кобаса та ін. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – Вип. 16. – С. 56–60.

14. Бойко Ю.С. Пропагування здорового способу життя серед молоді: методичні рекомендації / Ю. С. Бойко. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – 120 с.

АНОТАЦІЇ

Бойко Ю.С. Формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія та методика виховання. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань, 2015.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення проблеми формування здорового способу життя і запропоновано новий підхід до вирішення важливого й актуального завдання, що полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів. Проаналізовано стан дослідженості проблеми у педагогічній теорії й освітньо-виховній практиці вищих навчальних закладів, уточнено сутність ключових понять дослідження: «формування

аксіологічних установок до здорового способу життя», «здоров'я», «спосіб життя», «здоровий спосіб життя», «аксіологічні установки до здорового способу життя». Визначено компоненти аксіологічних установок до здорового способу життя, уточнено критерії, показники та рівні їх сформованості.

Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів. Розроблено модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів та представлено результати дослідно-експериментальної роботи.

Ключові слова: аксіологічні установки, здоровий спосіб життя, модель формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів ВНЗ, педагогічні умови.

Бойко Ю.С. Формирование аксиологических установок к здоровому образу жизни у студентов высших учебных заведений. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины. – Умань, 2015.

В диссертации осуществлено теоретическое обобщение и обоснован новый подход к проблеме формирования аксиологических установок к здоровому образу жизни у студентов высших учебных заведений. Доказана актуальность темы, проанализировано состояние разработки проблемы.

Представлена сущность понятия «формирование аксиологических установок к здоровому образу жизни» (как многогранный, противоречивый и целостный процесс, обусловленный совокупностью условий и факторов, которые составляют причину и движущую силу его становления и развития, как результат целенаправленного овладения студентами знаниями о здоровом образе жизни, умениями и навыками его соблюдения, приобретения опыта ответственного отношения к собственной жизни и здоровью, что необходимо для успешной самореализации в будущей профессиональной деятельности), проанализированы научные понятия «здоровье», «образ жизни», «здоровый образ жизни», «аксиологические установки к здоровому образу жизни».

Определены структурные компоненты аксиологических установок к здоровому образу жизни у студентов высших учебных заведений: когнитивно-целевой (охватывает сформированность определенной системы знаний о структуре, сущности и содержании здорового образа жизни, осознание здоровья как ценности, знания основных факторов, которые негативно влияют на здоровье); мотивационно-ценностный (уровень осознания студентом социальной, личностной значимости сохранения и укрепления здоровья, сформированность системы ценностного отношения к здоровому образу жизни, зрелость и иерархия мотивов личности в здоровом образе жизни); регулятивно-деятельностный (степень овладения практическими умениями, навыками, способами формирования здорового образа жизни и реализации его принципов в различных условиях жизнедеятельности).

Каждый компонент характеризуется соответствующими критериями, а именно: когнитивно-целевой компонент – сформированность системы знаний о здоровье, здоровом образе жизни, ценности здоровья; аксиологических установок на достижение цели; мотивационно-ценностный компонент – отношение к собственному здоровью, положительные эмоции, интерес и потребность в здоровом образе жизни; регулятивно-деятельностный компонент – поступки и поведение, способствующие здоровому образу жизни, соблюдение требований здорового образа жизни в повседневной жизни; характеризуется направленностью деятельности на здоровьесберегающий образ жизни, чему способствует сформированность умений и навыков обеспечения здоровья, активное освоение средств и методов ведения здорового образа жизни, умение строить индивидуальную программу формирования, сохранения и укрепления здоровья.

Обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования аксиологических установок к здоровому образу жизни у студентов высших учебных заведений: содействие становлению и развитию у студентов ценностных ориентаций, направленных на сохранение и укрепление здоровья в условиях здоровьесберегающей образовательной среды вуза; формирование у студентов ценностного отношения к здоровью на основе разработки педагогической стратегии мотивации на здоровый образ жизни; активизация сознательного овладения студентами опытом здоровьесбережения.

Разработана модель формирования аксиологических установок к здоровому образу жизни у студентов высших учебных заведений, которая включает следующие блоки: методологически-целевой, содержательно-организационный и оценочно-результативный. Представлены результаты опытно-экспериментальной работы.

Ключевые слова: аксиологические установки, здоровый образ жизни, модель формирования аксиологических установок к здоровому образу жизни у студентов вузов, педагогические условия.

Boyko Yu. S. Formation of axiological aims to a healthy lifestyle in the university students. – Manuscript.

Scientific thesis for the degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.07 – Theory and Methods of Education. – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, 2015.

The thesis has presented a theoretical synthesis and grounded a new approach to the formation of axiological aims to a healthy lifestyle in the university students. The urgency of the topic has been proved and the state of the problem's development has been analyzed. The essence of such concept as «formation of axiological aims to a healthy lifestyle» has been specified, and such notions as «health», «lifestyle», «healthy lifestyle», «and axiological aims to a healthy lifestyle» have been analyzed; components, criteria and indicators were grounded; levels of the formation of axiological aims to healthy lifestyle of the university students were characterized.

Pedagogical conditions of axiological aims formation to a healthy lifestyle of the university students have been proved and experimentally tested. The model of the formation of axiological aims to a healthy lifestyle of the university students has been

developed and the results of the experimental work have been presented.

Key words: axiological aims, a healthy lifestyle, the model of the formation of axiological aims to a healthy lifestyle of the university students, pedagogical conditions.

Особистий внесок автора.

У статтях : «Формирование культуры здорового образа студентов высших учебных заведений», (2014, співавтор Соколенко Л.С.) автором уточнено поняття здоровий спосіб життя та розглянуті різні аспекти його складових; «Аксіологічний аспект формування здорового способу життя студентської молоді», (2013, співавтор Соколенко) автором визначено особливості формування ціннісного відношення до здорового способу життя у молоді; «Проблема формування ціннісного ставлення до здорового способу життя у студентів – майбутніх вчителів» (2014, співавтор Соколенко Л.С.) розглянуто мотиваційні установки з позиції аксіологічного підходу до здоров'я та здорового способу життя у студентів ВНЗ.